

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

1
2024

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 788 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 7-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Milliy iqtisodiyotni rivojlantirishda investitsiyalarning roli va ahamiyati.....	10
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Zaynutdinova Umida Djalolovna	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda konseptual, ilmiy, innovatsion yondashuvning zarurati	16
Gulnora Abdurahmonova	
O'zbekistonda "yashil" iqtisodiyotga o'tish muammolari va uni bartaraf etish yo'llari	22
S. R. Topildiyev	
Milliy strategik maqsadlar: ekologik va bojxona boshqaruvi mexanizmlarining maqbul kombinatsiyasi	28
Muratova Shohista Nimatullayevna	
Green Economy in Tourism in Uzbekistan.....	32
Alieva Makhbuba Toychievna	
Инновационные подходы в сельском туризме: "Зеленые маршруты"	36
Голышева Елена Вячеславовна	
Mamlakatimizda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasining ustuvor yo'nalishlari	42
Vaxabov Abduraxim Vasikovich, Nazarov Nazirjon Narzilloevich	
To'qimachilik sanoati korxonalarini barqaror rivojlantirish omillari.....	47
A.Yu. Mardanov	
Turizmni qayta jonlantirish strategiyasini ishlab chiqishda turizmni rejalashtirishning istiqbollari.....	52
A'zamov Saidakbarxon Avazxon o'g'li	
O'zbekistonda qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishi asosida barqaror rivojlanishga erishish	57
Abdullayev Elyorbek Odiljon o'g'li	
Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni	62
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li	
Turistik hududlarning barqaror rivojlanishini baholash metodologiyasida integral baholash ko'rsatkichlarini aniqlashning nazariy jihatlar.....	66
Asraqulov Abduraxmon Sultonovich	
Iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda "yashil" iqtisodiyot va uning ayrim masalalari.....	70
Axunova Shoxistaxon Nomonjanovna, Sultonova Gulbaxor Shoxnazimovna	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligi faoliyatining nazariy tamoyillari va o'ziga xos xususiyatlari.....	74
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich	
Mintaqa iqtisodiyotida agrar soha samaradorligini oshirishning ahamiyati.....	78
Butanova Dilnoza Rustamovna	
Global krizislar va ularning turizm iqtisodiyotiga ta'siri.....	83
Hallakova Barnoxon bahodirjonovna	
Agroturizm faoliyati rivojlanishining xorijiy tajribalari va ularda faoliyatni rivojlantirish modellarining qo'llanilishi.....	95
Husanboyev Sadafbek Yorqinjon o'g'li	
Yashil iqtisodiyotni kreditlashda banklarning o'rni.....	101
Ibragimova Sevara Muxamedjan qizi	
Qurilish materiallari sanoati korxonalari samaradorligini baholash masalalari.....	104
Isayev Jakhongir Muzaffarovich	
Iqtisodiyotni islomiy moliya tamoyillari asosida moliyalashtirish amaliyotini joriy etish istiqbollari	110
Kasimov Baxtiyor Usmanovich	
Oziq-ovqat sanoatida tadbirkorlik faoliyatini tashkil etishning iqtisodiy mexanizmi.....	113
Mahamatova Maftuna	
Turizm xizmatlar bozorida raqobatbardoshlik ko'rsatkichlarini takomillashtirish imkoniyatlari.....	119
Nurfayziyeva Mohinur Zayniddinovna	

Islom moliyalashtirish xizmatlari asosida kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish usullari.....	124
Said Po'latov Maxamedovich	
Using Innovative Technologies in Hotels as a Factor of Sustainable Development of Tourism Industry	128
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich, Egamberdiyev Sirojiddin Sattor o'g'li	
Dorivor o'simliklar yetishtirishning dunyo mamlakatlari iqtisodiyotidagi o'rni va xalqaro bozor savdosida prognozlar.....	135
To'xtabayev Jamshid Sharofiddinovich, Maftuna Ermatova Arslonbek qizi	
O'zbekistonga turistlar tashrifini ko'paytirishda raqamli texnologiyalarning o'rni	142
Toshmurod Kulmanov	
Agrobiznesni moliyaviy quvvatlash va rivojlanish istiqbollari	147
Tursunova Dilnavo Islomovna	
Oziq-ovqat bozorini qandolat mahsulotlari bilan to'ldirishda marketing strategiyalaridan foydalanishni takomillashtirish.....	150
Azlarova Munira Muxammad-Amin qizi	
Yoshlar turizmini rivojlantirish holati va uni takomillashtirish yo'llari.....	159
Allayor Norboyev Ismoilovich	
Biologik aktivlarni baholashning uslubiy jihatlarini takomillashtirish.....	162
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Agrosanoat ishlab chiqarishida innovatsion jarayonlarni tadqiq qilishga uslubiy yondashuvlari.....	168
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich	
Suv resurslaridan samarali foydalanishda suv solig'ining ahamiyatini oshirish	174
Ikramov Nuriddin Kamolitdinovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida innovatsiya va innovatsion faoliyat bilan bog'liq tushunchalarining nazariy masalalari	179
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Temur Olimovich Mamayunusov	
Aglomeratsiya iqtisodiyoti – Agglomeratsiya iqtisodiyoti – hududiy rivojlanishni harakatlantiruvchi omili sifatida	185
Raximbayev Akmal Azatboyevich	
Korxonalarni boshqarish samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlardan foydalanish mexanizmlari	190
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
Globalashuv sharoitida turizm sohasida innovatsion faoliyatni rivojlantirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmini takomillashtirish	195
Salimov Dilshodbek Davronovich	
To'qimachilik sanoat korxonalarida marketing strategiyasi.....	199
Tillyaxodjayev Azizxon Aloxonovich	
Oziq-ovqat sanoati korxonalari raqobatbardoshligini oshirish yo'llari	203
Nilufar Umarova	
O'zbekistonda transport xizmatlari ko'rsatilishi tahlili	207
Xasanov Sarvar Ulug'bek o'g'li	
Agrar sektorga jalb qilingan investitsiyalarning sohadagi intensiv iqtisodiy o'sishga ta'sirining tahlili	213
Yangiboyev Sirojiddin Jo'ramurodovich	
Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligiga a'zo davlatlarda auditning xalqaro standartlarini qo'llash xususiyatlari	220
Meliyev Isroil Ismoilovich	
Raqamli bank xizmatlarini yanada takomillashtirish: muammolar va yechimlar	227
Melikov Otabek Maxmadiminovich	
Innovatsion iqtisodiyotda inson kapitalining tutgan o'rni.....	232
Abdikarimov Islombek Ibragimovich	
Kimyo sanoati korxonalarini boshqarish modellariga oid zamonaviy tajribalar.....	237
Avulchayeva Feruza Djurakuziyevna	
Задачи предмета «русского языка» на современном этапе	243
Адилова Солияхон	

Tijorat tashkilotlarining investitsiya faoliyati	247
Farhod Mahmudovich Tirkashyev, Asomiddinov Husan Asomiddin o'g'li	
Korrelyatsion-regression tahlil orqali turizm xizmatlari samaradorligini oshirish mexanizmlari.....	252
Gapparov Azim Qayumovich	
O'zbekistonda monetizatsiya darajasi va uni makroiqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri.....	258
Isayev Atabek Djurabayevich	
Prospects for the Development of Bond Circulation in the Capital Market.....	266
Jurabek Sobirov	
Ta'lim xizmatlari bozorida oliy ta'lim muassasalarining rivojlanish holati tahlili.....	270
Kuldashev Sherzod Alimardonovich	
Iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilish va ularning barqaror iqtisodiy o'sishdagi roli	276
Mamadiyeva Dilrom Ravshon qizi	
Surxondaryo viloyatlarning marketing salohiyatini shakllantirish holati tahlili	280
Mamadjanova Tuyg'unoy Axmadjanovna	
Improving Internal Control System	287
Mexmonaliyev Ulug'bek Erkinjon o'g'li	
Oliy ta'lim xizmatlarini targ'ib qilishda OTMLar veb-saytlari samaradorligini oshirish.....	291
Musayev Bekjon Shukurillayevich	
Korxonaning narx-navo tizimi va narx siyosatini tahlil qilish	298
Musayeva Shoira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilhkomovna	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari.....	302
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o'g'li	
Xizmatlar ko'rsatish subyektlarida biznes-modellarining raqamli transformatsiyalashuv konsepsiyalari.....	306
N. B. Yahyoxonov	
Mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatuvchi kredit tashkilotlarining samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili.....	311
Nazarova Muslima Nazarovna	
Sanoat korxonalarida aylanma mablag'lardan foydalanishning ilmiy-amaliy jihatlarini	317
Nurmatov Mirzaakbar Mirzaaliyevich	
Biznesni yuritishda korxonalararo integratsion jarayonlarni rivojlantirish masalalari.....	322
Olimova Nodira Xamrakovna	
O'zbekistonda turizmni rivojlantirishning moliyaviy mexanizmlari: tahlil va istiqbollar	329
Oppoqxonov Nurmuhammadxon Po'latxon o'g'li	
O'zbekistonda davlat korxonalari transformatsiyasini jadallashtirish yo'nalishlari.....	333
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li	
Aholining turmush darajasini oshirish sharoitida mehnat bozori transformatsiyasining dinamikasi	338
Rahimboyev Muxtorbek Ikrom o'g'li	
Tijorat banklarida iqtisodiy-matematik modellashtirish samaradorligini yanada oshirish usullari.....	341
Raxmanov Mexridin Sindarovich	
Aholi moliyaviy savodxonligiga investitsiya kiritishning ahamiyati.....	345
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda valyuta siyosatini samarali tashkil etish.....	350
Samandarov Zuxriddin Raup o'g'li	
Sharq va G'arb tamaddunida gender qarashlar	355
Samandarova Gulxayo Abduraim qizi	
Imkoniyati cheklanganlarga to'siqsiz turizm xizmatlarini tashkil etish istiqbollari	359
Tilovmurodov Dostonbek Furqat o'g'li	
To'qimachilik korxonalarining inqirozga qarshi boshqaruvida davlat tomonidan tartibga solishning ahamiyati	363
Todjimamatova Mashxura Erkinovna	
Mintaqalarning ekologik-iqtisodiy xususiyatlari va ularning barqaror rivojlanish bilan bog'liqligi	367
Toshboyev Muzaffar Muxtorovich	

Перспективы развития сферы услуг в Узбекистане.....	373
Tsoy Marina Petrovna, Li Marina Rudolfova, Romashkin Roman Anatolyevich	
Opportunities for Bicycle Tourism in Zomin, Bulungur and Bakhmal Districts.....	379
Urozaliev Elyor Shuxrat ogli, Xujamov Bobur bahodir ogli, Saydullayev Abbosjon Murodovich	
Pul-kredit siyosati va moliyaviy inqiroz: uslubiyot va saboqlar	384
Xakimov Dilshodjon Rahmonaliyevich	
Korxonalarda barqaror rivojlanishni tatbiq etish istiqbollari.....	391
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Jumayeva Guzal Sherxon qizi	
Telekommunikatsiya korxonalari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish.....	396
Xusanov Ulugbek Nishanovich	
Milliy iqtisodiyotning raqamli transformatsiyasini kengaytirish imkoniyatlari.....	402
Xuseynova Feruzabonu Mamadaliyevna	
O'zbekiston iqtisodiyotida raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari.....	405
Yo'ldosheva Dilnoza G'ayrat qizi	
Необходимость соблюдения этических норм в профессиональной деятельности бухгалтеров	408
Абдуллаханова Гулбахор Саттаровна	
Mintaqalarda kichik innovatsion korxonalarni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	412
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Axmadjanov Ilyosbek Ilxomjon o'g'li	
Tadbirkorlik faoliyatini rivojlanishini nazariy masalalari.....	416
Abdulkakimov Zuxrali Tursunaliyevich, Abduraxmonov Sherali Sharifjonovich	
Пути повышения прозрачности бюджета Республики Узбекистан.....	420
Адашов Гайрат Рустамович	
Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi	424
Axmediyeva Aliya Toxtarovna	
Тенденции и факторы развития пищевой промышленности в Узбекистане	432
Б. А. Хакимов	
Роль платежных систем в функционировании электронной коммерции.....	438
Бабаева Гузаль Яшиновна	
"Sirdaryo" va "Sirdaryo-Farm" erkin iqtisodiy zonasidagi xorxonalari erishgan yutuqlari, berilgan imtiyozlar va yaratilgan shart-sharoitlar to'g'risida	444
Davlayev G'olib Ashurovich	
Milliy iqtisodiyotga jalb qilingan investitsiyalarning tahlili	447
Djalilov Dostonbek Abduazizovich	
Ishlab chiqarish tafovutining Markaziy Bank monetar siyosati qarorlariga ta'siri.....	452
Duskobilov Umidjon Sharofiddinovich	
O'zbekistonda innovatsion jozibadorlik asosida oliy talim xizmatlarini rivojlantirish.....	457
Jonuzokov M. K.	
Aksiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvni takomillashtirishda xorij tajribasidan foydalanish.....	461
Ismailov Allayor Rashidovich	
Особенности формирования ценовой стратегии на рынке плодоовощной продукции.....	465
Исроилов Абдурашид Абдурахманович	
Iqtisodiyotni globalashuvi sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektlar barqarorligining nazariy metodologiyasini takomillashtirish	471
Kalandarova Nargiza Narimanovna	
Проблемы регулирования и защиты инвесторов в развитии электронной коммерции и пути их решения	475
Кенжебаева Гульфуза Рахматиллаевна	
Сущность, цели и задачи определение уровня финансовой устойчивости предприятия в современных условиях	478
Киличев А. А.	
Sug'urta tashkilotlari tomonidan taqdim etiladigan hisobotlarni xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish	485
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich	

Классификация институциональных факторов, определяющих предпринимательскую активность в Узбекистане.....	490
Курпаяниди Константин Иванович	
Ho'jalik yurituvchi subyektlarning kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligi tahlilini takomillashtirish.....	497
Mahmudova Go'zal Samadjon qizi	
Muqimiy ijodiDA milliy uyg'onish va iqtisodiy, falsafiy qarashlar	502
Muxlisa Muxitdinova	
Совершенствование управления портфелем залогов для обеспечения финансовой устойчивости: инсайты и рекомендации для Узбекистана	505
Наимов Шахрух	
Определение специфических особенностей и факторов влияющие на процесс внедрения международных требований и стандартов в коммерческих банков Республики Узбекистан.....	509
Хайдаров Зохир Шаривович , Каражанова Гулноза Толлиевна, Хайдари Фидои Зохи Зода	
Inson kapitalida mujassam bo'lgan fazilatlar, ularning jamiyat rivojlanishidagi o'rni va roli	514
Mamayunus Qarshibayevich Pardayev, Sevara Abdinazarovna Babanazarova, Mexrangiz Olimovna Mamayunusova	
Развитие рыночных отношений и усиление их влияния на рост объёмных и качественных показателей культурного туризма.....	521
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Основные направления цифровой трансформации в банковском секторе.....	525
Рахимова Гавхар Ойбековна	
O'zbekistonda ayollarni tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishda bank kreditlarining roli	530
Saidova Subhinigor Azizovna	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish asosida kambag'allikni qisqartirishning innovatsion yo'llari	535
Sultonov Shodiyor Abduhalilovich, Nazarov Asqar Anvar o'g'li	
Yuridik shaxslar mol-mulkiga soliq solishning o'ziga xos xususiyatlari	541
Umirov Xurshid Islomovich	
Korxonalar va tashkilotlarni modernizatsiya qilish jarayonlari.....	545
Fayziyeva Dilafruz Shuxratovna	
"Авеста" – исторический источник экономической мысли в Древней Средней Азии	549
Хакимов Назар Хакимович, Садиков Анвар Каримович	
Приоритетные направления развития теории формирования финансовой политики предприятия	555
Хамдамов С. Ф.	
Innovatsion rivojlanish sharoitida inson resurslarini strategik boshqarish.....	562
Xasanova Nafisa Shavkatovna	
Mehnat bozorida mehnat resurslaridan samarali foydalanishda yoshlar bandligini takomillashtirish.....	566
Xuvaydullayeva Iroda Xusniddin qizi	
Sanoat korxonalari faoliyati samaradorligi va raqobatbardoshligini baholashga doir uslubiy yondashuvlar.....	572
Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna	
Amir Temur davrida hunarmandchilik siyosatining o'ziga xos iqtisodiy xususiyatlari	578
Zikrillayev Jaxongir Sarvar o'g'li, ilmiy rahbar: Nasimov Baxtiyor Vasiyevich	
Infratuzilma obyektlari rivojlanishining turizm sohasidagi o'rni.....	583
Toyrova Amina Baxtisher qizi	
Korxonalarda moliyaviy investitsion portfelni jalb qilish va rag'batlantirishning zamonaviy shakl va usullari tahlili	588
Haydarov Humoyun Begmurod o'g'li	
Kichik biznes korxonalari raqobatbardoshligini tadqiq etishga konseptual yondashuvlar	592
К. Q. Tajibayev	
Бухгалтерский учет дебиторской и кредиторской задолженности в современной экономике	599
Камолова Феруза Кахрамоновна	

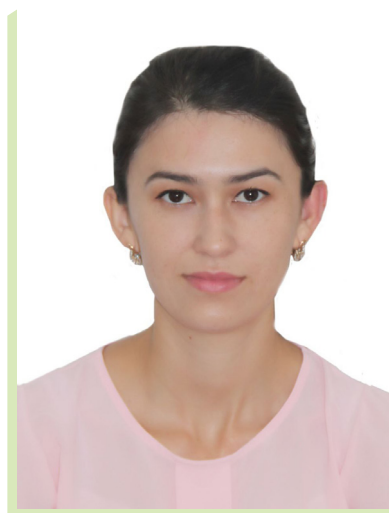
O'zbekistonda mehmonxona sohasidagi mahalliy boshqaruv tizimini takomillashtirish yo'llari.....	603
Mirzayeva Lola Shavkatovna	
Turizmni rivojlantirishda "yashi" marketingni o'rni.....	607
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
Inson kapitalini boshqarishning xorij tajribasi.....	612
Ruzmetova Gulira'no Atabekovna	
Agrasanoat majmuasida oziq-ovqat mahsulotlarini yetishirish va qayta ishlashda klasterlarini rivojlantirishning xalqaro tajribalari.....	620
Salixov Sherzod Abduxakimovich	
Mamlakatimizda mehnat bozorida ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish	625
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna	
Budjetdan tashqari mablag'lar hisobi va nazoratini takomillashtirish	628
Ostonokulov Azamat Abduraimovich, Alimardonov Asrorjon Alimardonovich	
Xizmat ko'rsatish sohasida investitsion jarayonlar rivojlanishining xorij tajribasi	635
Miyassarov Davron Abdurashid o'g'li	
Xizmat ko'rsatish va servis sohasida mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligini baholash ko'rsatkichlari.....	640
Muhammadamin Erdon o'gli Erdonov	
Инновационные направления развития сферы услуг как фактор экономического роста.....	644
Насиров Дилшод Фархадович	
Влияние прямых иностранных инвестиций (пии) на экономику Узбекистана	654
Юлдашев Нодирбек Сайдибурханович	
Qulay investitsiya muhiti – xorijiy investitsiyalar oqimini oshirishning asosiy omilidir.....	659
Hoshimov Jahongir Ravshanbek o'g'li	
Biznesni loyihaviy moliyalashtirish va uning asosiy yo'nalishlari.....	664
Razzakov Jasur Xamraboyevich	
Inflation and Unemployment: Evidence from Uzbekistan	670
Mahmudov Nosir, Nabiyeva Nargizaxon Nuriddin qizi	
Milliy mahsulotlarni jahon bozoriga olib chiqishda marketing strategiyalaridan foydalanish	677
Meliqulov Abduhalil Norinovich	
O'zbekistonda kichik sanoat zonalarini tashkil etish va rivojlantirishda xorij tajribalaridan foydalanishning ustuvor yo'nalishlari	683
Ortiqov Avazbek Bahrom o'g'li	
Rene Dekart va Blez Paskal ta'limotlarida ratsional g'oyalar komparativistikasi.....	689
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna	
Sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishining nazariy-uslubiy asoslari.....	694
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
The Importance of the World Trade Organisation (WTO) and Uzbekistan's Efforts to Join It.....	699
Urozaliev Elyor, Khoshimova Sevara	
Jismoniy tarbiya va sport muassasalarini moliyalashtirishdagi mavjud muammolar.....	705
Abduqaxorov Ulug'bek Abdug'aniyevich	
Yangi O'zbekistonda turizmning drayver sifatida barqaror rivojlanish yo'nalishlari	709
Tuxliyev Iskandar Suyunovich	
Mahalliy soliqlar va yig'implarning iqtisodiy mohiyati hamda ularni undirishning xususiyatlari	713
Tuychiyev Kamoliddin	
Tijorat banklari raqobatbardoshligini oshirishda xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalari va ulardan foydalanish yo'llari	717
Yadgarov Nodir Ravshanovich	
Organik qishloq xo'jaligiga o'tish bosqichlarining tashkiliy jihatlar va iqtisodiy asoslari.....	723
Amirqulov Shuxrat Olimovich	
Davlat xaridlari jarayonida e'tiborsiz ijrochilarni imkoniyatini cheklash masalalari	727
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li	

O'zbekiston iqtisodiyotida investitsion loyihalarni faol tashkil etish istiqbollari	730
Utkurov Kozimjon Dilmurod o'g'li	
Iqtisodiy o'sishni ta'minlashda transport tadbirkorligi faoliyatini rivojlanish imkoniyatlari	733
M. Masharipova, I. Ruzmetova, D. Kuramboyeva	
Sug'urta faoliyatini takomillashtirishda andarrayting xizmatining o'rni	737
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich	
O'zbekistonda eksportni sug'urtalash mexanizmlarini yanada kengaytirish yo'nalishlari	741
Qarshiyev Keldiyor Eshpulatovich	
Kambag'allikni qisqartirishda aholini tadbirkorlikka yo'naltirish	745
Rajabboyev Muzaffar Erkaboyevich	
Yoqilg'i-energetika korxonalarining moliyaviy barqarorligining ilmiy nazariy asoslari	749
Xusanov Qaxramon Nishonovich	
Оценка результатов реформы бухгалтерского учета в Республике	753
Киличева Фарида Бешимовна, Ирмухамедова Муслима Дилшодовна	
Эффективность программ соответствия в различных компаниях	757
Ахмедов Бехзод Ахмедович	
Элементы системы внутреннего контроля в выбранном финансовом институте	762
Хасанов Кахрамон Ахмаджанович	
Authentic Leadership Unleashed: A Comparative Analysis of Leadership Styles	767
Esanova Shohida Utkirovna	
Investitsion loyihalarni moliyalashtirishdagi moliyaviy risklarni boshqarishning ilg'or xorij tajribalari	774
Madiyarov Sanjar Gulyamovich	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida xarajatlar hisobining uslubiy masalalari takomillashtirish	781
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich, Umaraliyev Isomidin Ismonjon o'g'li	

XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING KREDIT VA QARZ MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH

Mahmudova Go'zal Samadjon qizi
Toshkent moliya instituti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Maqolada xo'jalik yurituvchi subyektlarning kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligini aniqlash metodi va uning o'ziga xos jihatlari ochib berilgan. Kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligini aniqlash ikki bosqichda amalga oshirilib, 1-bosqichda xo'jalik yurituvchi subyektlarning kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligi uning moliyaviy ko'rsatkichlari orqali aniqlanadi. 2-bosqichda nomoliyaviy ko'rsatkichlarni o'rganish asosida korxonada kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligiga baho beriladi.

Kalit so'zlar: Kredit, qarz, kreditga layoqatlilik, kredit va qarz miqdori, kreditdan foydalanish samaradorligi, moliyaviy ko'rsatkichlar, nomoliyaviy ko'rsatkichlar, kredit ta'minoti.

Abstract: The article describes the method of determining the effectiveness of the use of credit and loan funds by economic entities and its specific aspects. Determining the effectiveness of the use of credit and loan funds is carried out in two stages, and in the 1st stage, the effectiveness of the use of credit and loan funds of economic entities is determined by its financial indicators. In the 2nd stage, based on the study of non-financial indicators, the effectiveness of the use of credit and loan funds in the enterprise is evaluated.

Key words: Credit, credit, creditworthiness, credit and credit amount, efficiency of credit use, financial indicators, non-financial indicators, credit provision.

Аннотация: В статье описана методика определения эффективности использования кредитных и заемных средств хозяйствующими субъектами и ее особенности. Определение эффективности использования кредитно-заемных средств осуществляется в два этапа, причем на 1-м этапе эффективность использования кредитно-заемных средств хозяйствующего субъекта определяется по его финансовым показателям. На 2 этапе на основе изучения нефинансовых показателей оценивается эффективность использования кредитно-ссудных средств на предприятии.

Ключевые слова: Кредит, кредит, кредитоспособность, кредит и сумма кредита, эффективность использования кредита, финансовые показатели, нефинансовые показатели, кредитование.

KIRISH

Respublikamiz iqtisodiyotida xo'jalik yurituvchi subyektlarni ko'paytirish va yanada rivojlantirish maqsadida kredit munosabatlari bo'yicha samarali islohotlar amalga oshirilmoqda. Bugungi kunda xo'jalik yurituvchi subyektlar o'z faoliyatlarini bank kreditlari hisobiga moliyalashtirishlari va undan iqtisodiy samara olish hisobiga mulkiy qiymatliklarini yanada oshirishlariga bo'lgan qiziqishlari tobora ortib bormoqda. Natijada, tijorat banklari tomonidan xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy mablag'larga bo'lgan ehtiyojini bank kreditlari hisobiga qoplanishi yildan yilga o'sib bormoqda.

Respublikamizda tijorat banklari tomonidan ajratilgan jami kredit qo'yilmalari 2022-yilga kelib 2018-yilga nisbatan 2 barobarga, shundan yuridik shaxslar uchun ajratilgan kreditlar hajmi esa 1,6 martaga oshganini ko'rishimiz mumkin. 2021-yilga nisbatan olib qaraganimizda esa 2022-yilda jami kredit qo'yilmalar 22,19 % ga, yuridik shaxslar uchun ajratilgan kreditlar hajmi esa 9,6 % ga o'sganini ko'rishimiz mumkin. Bu esa, iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirish, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik jihatdan yangilash, prinsipial jihatdan yangi mahsulot va texnologiya turlarini o'zlashtirish, yuqori qo'shimcha qiymatli raqobatdosh mahsulot (ish, xizmat)larni ishlab chiqarish hamda yangi ish o'rinlarini yaratishda muhim manba bo'lmoqda.

2022–2026-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasida "iqtisodiyot tarmoqlarida barqaror yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash" vazifasi yuklatilgan. Xo'jalik yurituvchi subyektlarning barqaror yuqori o'sish sur'atini ta'minlash moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyojni o'z vaqtida va to'liq qoplanishiga bog'liqdir. Xo'jalik yurituvchi subyektlar tomonidan moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyoj asosan bank kreditlari hisobiga qoplanib kelinmoqda. Bank kreditlari jalb qilishda xo'jalik yurituvchi subyektlar oldida turgan muhim vazifalardan biri kreditdan foydalanish samaradorligini aniqlash hisoblanadi. Xo'jalik yurituvchi subyekt moliyaviy imkoniyatidan yuqori miqdorda kredit jalb qilishi kreditni o'z vaqtida va to'liq qaytara olmaslikka hamda moliyaviy ahvoli nobarqarorlashishiga olib keladi. Bundan ko'rinadiki, xo'jalik yurituvchi subyekt moliyaviy imkoniyatidan kelib chiqib kredit jalb qilishidan iqtisodiy samara olish hisobiga moliyaviy barqarorligi yaxshilashiga olib keladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Xo'jalik yurituvchi subyektlarning kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligiga erishish uchun, avvalo, kreditga layoqatli bo'lishi lozim. Korxonalarning kreditga layoqatlili tahlilining nazariy metodologik jihatlari xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan keng tatbiq qilingan bo'lib, quyida ularning ayrimlariga to'xtalib o'tamiz.

Iqtisodchi olimlar kreditga layoqatlilik tushunchasini turli xil ko'rinishda talqin qilishgan. Jumladan, V.I.Koleznikovning ^[1] ta'rifi quyidagicha:

- qarz oluvchi nuqtayi nazaridan – kredit bitimi tuzish qobiliyati, olingan kreditni o'z vaqtida qaytara olish imkoniyati;
- bank tomonidan – beriladigan kredit miqdorini to'g'ri aniqlash ko'rinishida talqin etgan.

Professor O.I. Lavrushin bank nuqtayi nazaridan mijozning kreditga layoqatlili – bu qarzdorni o'z qarz majburiyatlarini to'lash uchun to'liq va o'z vaqtida(asosiy qarz va foiz) to'lay olish qobiliyatidir. Qarzdor nuqtayi nazaridan qarzdorning kreditga layoqatlili – bu berilgan kredit summasini o'z vaqtida va to'liq qaytara olish qobiliyatidir ^[2] deya ta'kidlaydi.

Iqtisodchi olim M.Q.Pardaev tomonidan "Korxonaning kreditga layoqatlili deganda - uning kredit olish va o'z vaqtida olingan kreditni to'liq qaytarish qobiliyati tushuniladi" ^[5] deb munosabat bildirilgan.

Kreditga layoqatlilik tushunchasiga N.N.Mavlonov "Kreditga layoqatlilik – bu xo'jalik yurituvchi subyektning moliyaviy va nomoliyaviy ko'rsatkichlari asosida uning kelgusidagi imkoniyatlarini prognozlash orqali kredit (asosiy qarz va foizi)ni iqtisodiy samara olish hisobiga o'z vaqtida va to'liq qaytara olish qobiliyatidir", ^[6] deb mualliflik ta'rifi shakllantirgan.

Kreditning samaradorligi masalasiga ham xorijlik iqtisodchi olimlar tomonidan ilmiy asosda tadqiq qilingan va tegishli ilmiy-nazariy xulosalar shakllantirilgan.

Prof. O.I. Lavrushinning fikriga ko'ra, kreditning samaradorligini tavsiflovchi ko'rsatkichlar tizimi mavjud bo'lib, ular orasida muammoli kreditlar va kreditlarning daromadlilikini tavsiflovchi ko'rsatkichlar muhim o'rin egallaydi ^[3].

S.Vayn o'z tadqiqotlari natijalariga asoslangan holda kreditlarning samaradorligini ta'minlashda kreditlar bo'yicha tashkil etiladigan xaziralarning darajasini muhim o'rin tutishini e'tirof etgan ^[4].

Yuqoridagi darslik va ilmiy ishlarda kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligi tahlilida xo'jalik yurituvchi subyektning moliyaviy ko'rsatkichlari(miqdor ko'rsatkichlari) asosida kreditni o'z vaqtida hamda to'liq qaytarishni baholashga to'xtalib o'tilgan. Lekin kreditdan foydalanish samaradorligi tushunchasiga banklar nuqtayi nazaridan qaralgan va asosiy e'tibor bankning kredit xaziralarga qaratilgan. Korxona nuqtayi nazaridan kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligini aniqlashda quyidagilarga e'tibor qaratish zarur deb hisoblaymiz:

- xo'jalik yurituvchi subyektning moliyaviy ko'rsatkichlari asosida kredit miqdorini maksimal hajmini aniqlash va undan foydalanish samaradorligini baholash;
- nomoliyaviy ko'rsatkichlar asosida kreditdan foydalanish samaradorligini tasdiqlash.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotimiz xo'jalik yurituvchi subyektlarda kreditdan foydalanish samaradorligini aniqlash metodikasini takomillashtirish maqsadida olib borilgan bo'lib, aniq vazifalar belgilab olindi. Tadqiqot jarayonida amaliy materiallarni taqqoslash, statistika va jadvallar yordamida tahlil ishlari olib borilgan, undagi natijalar asosida aniq xulosa va takliflar bayon qilingan.

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI

Xo'jalik yurituvchi subyektlar kredit va qarz mablag'lari jalb qilayotganda nafaqat kredit va foiz summasini bank yoki qarz beruvchiga qaytarib to'lashni, bundan tashqari, shu kredit va qarz yordamida moliyalashtiriladigan faoliyati qancha iqtisodiy samaradorlikka erishishini oldindan ko'ra bilishi lozim. Agar biz bozor iqtisodiyoti yuqori rivojlangan mamlakatlarda kreditlash va loyihalarni moliyalashtirish amaliyotiga e'tibor beradigan bo'lsak, bu mamlakatlarda korxonalarga kredit berishdan oldin qo'yiladigan mablag'larning samaradorligi hisob-kitob qilib chiqiladi. Har bir xo'jalik yurituvchi subyekt uchun kredit va qarz mablag'laridan foydalanishda uning samaradorligiga alohida e'tibor berish muhimdir, chunki kredit va qarz mablag'larini jalb qilishning zaruriy shartlaridan biri samaradorlik hisoblanadi.

Mamlakatimiz iqtisodchi olimlaridan biri professor Mavlonov N.N tomonidan kredit miqdorini maksimal hajmini aniqlash metodikasi ishlab chiqilgan bo'lib, unga ko'ra kredit miqdorini maksimal hajmini aniqlash ikki bosqichda amalga oshiriladi. 1-bosqich "Kredit hajmini aniqlashning moliyaviy ko'rsatkichlari" xo'jalik yurituvchi subyektning moliyaviy ko'rsatkichlari asosida kredit miqdorini maksimal hajmi aniqlanadi. Aniqlangan kredit hajmi bilan so'ralayotgan kredit hajmi muvofiqligi o'rganib chiqiladi. 2-bosqich "Kredit hajmini tasdiqlashda nomoliyaviy ko'rsatkichlar" aniqlangan kredit hajmi nomoliyaviy ko'rsatkichlarni o'rganish asosida tasdiqlanadi^[7]. Biroq ushbu metodikani kredit majburiyatining faqatgina asosiy qarz miqdoriga yoki foizsiz jalb qilingan qarz mablag'lariga nisbatan qo'llash mumkin, sababi unda kreditning asosiy qarz miqdoriga qo'shib qaytariladigan foiz stavkasi inobatga olinmagan. Biz ushbu metodikadan foydalangan holda quyidagi metodikani tavsiya etmoqchimiz:

Kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligini aniqlash ikki bosqichda amalga oshirilib, 1-bosqichda xo'jalik yurituvchi subyektlarning kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligi uning moliyaviy ko'rsatkichlari orqali aniqlanadi. Bizning fikrimizcha, kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligi aniqlashdagi birinchi qadam korxona qancha jalb qilingan mablag'ni iste'mol qila olishini to'g'ri baholay olishidir. Xo'jalik yurituvchi subyektlarning moliyaviy imkoniyatlaridan kelib chiqib, kredit miqdorining maksimal hajmini aniqlashda moliyaviy ko'rsatkichlarni o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi. Moliyaviy ko'rsatkichlar orqali xo'jalik yurituvchi subyektlarning iste'mol qila oladigan kredit hajmini quyidagicha aniqlash mumkin:

$$KMMH = ((O'AMMS \times SFO') + QQ) \times (100 - d)\%$$

Bunda, KMMH – kredit miqdorining maksimal hajmi;

O'AMMS=O'MM(480-satr)+UMM(490-satr)-UMA(130-satr) – O'z aylanma mablag'larining mavjud summasi;

SFO' = SF¹/SF⁰ – Sof foydaning o'zgarishi;

QQ (040 satr) – Qimmatli qog'ozlar;

d – kreditning foiz stavkasi.

Kredit miqdorining maksimal hajmini aniqlashda o'z aylanma mablag'larining mavjud summasi korxonaning o'ziga tegishli tovar-moddiy zaxira, pul mablag'lari bo'lib, ishlab chiqarishda qo'shimcha qiymat yaratishini hisobga olib sof foydaning o'sish darajasiga ko'paytirildi. Qimmatli qog'ozlar(QQ) yuqori likvidli mablag'lar hisoblanib, jalb qilingan kreditni qoplashda manba sifatida foydalanish mumkin. Kreditning foiz stavkasini hisobga olgan korxona haqiqatda qancha miqdorda asosiy kredit summasini iste'mol qila olishini hisoblab chiqishimiz mumkin bo'ladi.

1-jadval: "FAZO-LUXE" MCHJni kredit miqdorini maksimal hajmini aniqlash¹

№	Ko'rsatkichlar	Aniqlash tartibi	Summasi
1.	O'z aylanma mablag'larining mavjud summasi (O'AMMS)	O'MM(480-satr)1-sh + UMM(490-satr)1-sh – UMA(130-satr)1-sh	19 833 173,11
2.	Qimmatli qog'ozlar (QQ)	040 satr1-sh	–
3.	Sof foydaning o'zgarishi (SFO')	SF1 / SF0(270-satr)2-sh	1,27
4.	Kreditning foiz stavkasi	Kredit shartnomasida keltirilgan	5%1
	Kredit miqdorini maksimal hajmi (KMMHAMK):		23 928 723,36

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, "FAZO-LUXE" MCHJ 2023-yil ma'lumotlari asosida moliyaviy ko'rsatkichlar orqali tahlil qilganimizda kredit miqdorini maksimal hajmi 23 928 723,36 ming so'mni tashkil etmoqda. Keyingi bosqichda mavjud kredit miqdorini nomoliyaviy ko'rsatkichlar asosida tasdiqlaymiz.

1 "FAZO-LUXE" MCHJ 2023 yil moliyaviy hisobot ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

2-bosqichda nomoliyaviy ko'rsatkichlar o'rganilib, korxonada aniqlangan kreditning maksimal hajmini tasdiqlash orqali kredit va qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligiga baho beriladi.

2-jadval: Kredit hajmini tasdiqlashda nomoliyaviy ko'rsatkichlar²

№	Ko'rsatkichlar	Ijoiy	O'rta	Salbiy
1	Kredit tarixi	Kredit tarixida o'z vaqtida va to'liq to'lagan	Muddatidan kechikib, lekin to'liq to'lagan	O'z vaqtida va to'liq to'lay olmagan
2	Biznes obro'si	Korxonaning soha va tarmoqdagi o'rni yuqori, bozordagi obro'si yuqori, brend taniqli	Korxonaning soha va tarmoqdagi o'rni sezilarli ahamiyatga ega emas, brendi xaridorlarga tanish emas.	Korxonaning soha va tarmoqdagi o'rni ahamiyatga ega emas, bozorda o'z obro'siga ega emas, brendi mavjud emas.
3	Kredit ta'minotining mavjudligi	Kredit ta'minoti sifatida qo'yilgan aktivning yuqori likvidligi	Kredit ta'minoti sifatida qo'yilgan aktivning o'rta likvidligi	Kredit ta'minoti sifatida qo'yilgan aktivning nolikvidligi
4	Korxona faoliyat ko'rsatayotgan sohaning umumiy holati	Sohada barqaror o'sish tendensiyasi mavjud	O'sish dinamikasi ijobiy, ammo tashqi omillarga bog'liq	Soha rivojlanishining beqaror dinamikasi kuzatilmokda
5	Mahsulot raqobatbardoshlik darajasi	Tovarlarning xilma-xilligi, sifati yuqori, yuqori qo'shimcha qiymat va optimal bahoga ega, optimal xarajat, sotish servisi yaxshi yo'lga qo'yilgan, talab yuqori	Tovarlarning turi kamligi, sifati o'rtacha, o'rtacha baho, o'rtacha xarajat, sotish servisi yo'lga qo'yilgan	Tovarlarning turi kamligi, sifati past, o'rtacha baho, xarajat yuqori, sotish servisi mavjud emas, talab o'ta kam

Nomoliyaviy ko'rsatkichlar moliyaviy ko'rsatkichlar orqali aniqlab bo'lmaydigan, ammo korxona faoliyatini baholashda muhim bo'lgan jihatlarni o'rganish imkonini beradi.

Kredit miqdorini maksimal hajmini nomoliyaviy ko'rsatkichlar orqali tasdiqlashda o'rganish natijasida quyidagi guruhlariga ajratiladi ^[7]:

1. Ijoiy – moliyaviy ko'rsatkichlar asosida aniqlangan kredit hajmi 100% tasdiqlanadi;
2. O'rta – aniqlangan kredit hajmi 50-100% gacha tasdiqlanadi;
3. Salbiy – aniqlangan kredit hajmi 50% gacha tasdiqlanadi.

“FAZO-LUXE” MCHJ 2023-yil ma'lumotlari asosida moliyaviy ko'rsatkichlar orqali aniqlangan 23 928 723,36 ming so'm kredit hajmini nomoliyaviy ko'rsatkichlarini tahlil qilish orqali tasdiqlaymiz.

3-jadval: “FAZO-LUXE” MCHJda aniqlangan kredit hajmini nomoliyaviy ko'rsatkichlar orqali tasdiqlash³

№	Ko'rsatkichlar	Korxonaning holati	Tasdiqlash holati
1	Kredit tarixi	Oxirgi uch yillik ma'lumotlar asosida o'rganilganda olingan kreditlar o'z vaqtida va to'liq to'lagan	Ijoiy
2	Biznes obro'si	Korxona uzoq muddatdan beri faoliyat yuritayotganligi uchun soha va tarmoqdagi o'rni yuqori, bozordagi obro'si mavjud, xaridorlarga brendi taniqli	Ijoiy
3	Kredit ta'minotining mavjudligi	Korxona joylashgan manzildagi ko'chmas mulk garov sifatida qo'yilgan	O'rta
4	Korxona faoliyat ko'rsatayotgan sohaning umumiy holati	Korxona faoliyat yuritayotgan sohada barqaror o'sish tendensiyasi mavjud	Ijoiy
5	Mahsulot raqobatbardoshlik darajasi	Korxona 50 dan ortiq turda mahsulot ishlab chiqaradi, sifati o'rta va yuqori, yuqori qo'shimcha qiymat va optimal bahoga ega, optimal xarajat, sotish servisi yaxshi yo'lga qo'yilgan, talab mavjud.	Ijoiy

Jadval ma'lumotlari asosida tahlil qilganimizda, “FAZO-LUXE” MCHJ 2023-yil ma'lumotlari asosida nomoliyaviy ko'rsatkichlar orqali o'rganganimizda tasdiqlash holati ijobiy holatda ekanligi aniqlandi. Moliyaviy ko'rsat-

² Tadqiqotlar asosida muallif tomonidan tayyorlangan.

³ “FAZO-LUXE” MCHJ 2023-yil ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

kichlar orqali aniqlangan 23 928 723,36 ming so'm kredit hajmi 1-jadval ma'lumotlari asosida 100% tasdiqlanadi. Bundan ko'rinadiki, "FAZO-LUXE" MCHJ ning kredit miqdorining maksimal hajmi 23 928 723,36 ming so'mni tashkil etmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xo'jalik yurituvchi subyektlarda moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyoj asosan bank kreditlari hisobiga qondirilib kelinmoqda. Bunda bank kreditlaridan foydalanishda o'z ehtiyojidan kelib chiqib kredit miqdorining maksimal hajmini aniqlash orqali kreditdan foydalanish samaradorligi baholashimiz mumkin, natijada esa olingan kreditni o'z vaqtida va to'liq qaytarilishi ta'minlanadi. O'z iste'molidan ko'proq kredit jalb qilish korxonaning moliyaviy ahvoli nobarqarorlashishiga olib keladi.

Xulosa qilib aytganda, xo'jalik yurituvchi subyektlarda kredit jalb qilishdan oldin moliyaviy imkoniyatidan kelib chiqib kredit miqdorini maksimal hajmini aniqlash va shu asosida kredit jalb qilish olingan kreditni o'z vaqtida va to'liq qaytarishga hamda natijada moliyaviy barqaror holatga erishishga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Колесникова В.И. Банковское дело. – М.: Финансы и статистика, 2010. 428 с.
2. Лаврушин О.И. Банковское дело. – М.: Кнорус, 2012. 338 с.
3. Лаврушин О.И. Банковское дело: современная система кредитования: Финансовая академия при правительстве РФ. -4-е изд., стереотип. –М.: КНОРУС, 2008. – С. 36-37.
4. Вайн С. Оптимизация ресурсов современного банка. – М.: Альпина Паблишер, 2013. – С. 150-151.
5. Paradaev M.Q., Isroilov B.I. Moliyaviy tahlil T.: Iqtisodiyot va huquq dunyosi. 1999. 219 bet.
6. Mavlonov N.N. "Xo'jalik yurituvchi subyektlarning kreditga layoqatliligi tahlili metodologiyasini takomillashtirish" I.f.d (DSc) diss. Avtoref. – Toshkent. –2022. –12-bet.
7. Mavlonov N.N. Xo'jalik yurituvchi subyektlarda kredit miqdorini maksimal hajmini aniqlash metodikasini takomillashtirish. "Logistika va iqtisodiyot" ilmiy elektron jurnali. –2022, –№3. –326 b.
8. (Footnotes).
9. Kredit AQSH dollarida jalb qilingani uchun krediti foizi 5%, deb olingan.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.